

kační metody na úkor systémového výkladu gramatiky a kriticky se staví k různým pokusům o přílišnou redukci gramatiky a „negramatické“ pojetí výuky ČCJ. V jednom z nejzajímavějších příspěvků se pak vyjadřuje ke klíčovému problému výuky české morfologie – prezentaci deklinačního systému češtiny. Konfrontuje dvě protichůdné koncepty zastoupené v učebnicích ČCJ – probírání deklinace po celých paradigmatech a postupné probírání jednotlivých pádů různých deklinačních typů – přičemž celostní pojetí deklinace považuje za vhodnější. Zde je ovšem třeba zdůraznit to, co Hrdlička jen naznačuje (s. 76): celostní pojetí je vhodné pro slavisty-filology, slovanské a snad i německé a jiné mluvčí, kteří mají dobrou představu o fungování pádového systému, je ale zcela nepředstavitelné např. pro Američany-nefilology. Výhody tohoto pojetí se nám navíc nezdaří až tak významné. Uživateli flektivního jazyka by si totiž měl vedle vertikálních vztahů v rámci paradigmatu stejně uvědomovat i vztahy horizontální, tedy vztahy koncovek jednoho pádu v průřezu různých paradigmat. Také další argument, větší přirozenost textů u první konceptu, je diskutabilní – pokud nejsou paradigmata všech hlavních vzorů obou čísel vychrlena v krátkém časovém rozmezí, dochází k značnému omezení používaného lexika.

Ne všechny příspěvky publikace jsou stejně inspirativní a přínosné. Některé jsou vysloveně popularizační, některé se obsahově poněkud překrývají, u některých původně přednášených příspěvků vidíme sklon k jisté mnohomluvnosti. V jednom z emotivněji laděných příspěvků závěrečného oddílu se autor zamýšlí nad nelichotivým stavem oboru a jeho dalších perspektivách a hledá příčiny tohoto stavu. (Poznamenejme jen, že zmiňovaný aspekt finanční jednou z hlavních příčin nebude – výukou češtiny pro cizince si dnes lze na rozdíl od jiných humanitních oborů velmi slušně přivydělat.) Stejně jako v jiných případech se Hrdlička spíše ptá, než nachází odpověď, ale to je v souladu se záměrem publikace uvést čtenáře do problematiky výuky ČCJ a upozornit na hlavní problémy. V tomto ohledu publikace účel jistě splnila. Na další práci autora i jeho kolegů pak záleží, zda si obor čeština jako cizí jazyk vydobude takové postavení, jaké má výuka mateřského jazyka pro jinojazyčné mluvčí v řadě jiných evropských zemí.

Jiří Rejzek, Praha

Książki nadesłane do redakcji „Bohemistyki”

**Stanislava Kloferová, *Mluva v severomoravském pohraničí*,
Masarykova univerzita v Brně, Brno 2000, 130 s., ISBN 80-210-2470-4.**

Autorka w pracy analizuje język codziennej komunikacji na terenie pogranicza czesko-polskiego, a dokładniej w miejscowościach: Adolfovice, Branná, Javorník, Libina, Loučná nad Desnou, Žulová, Andělská Hora, Jindřichov u Krnova, Lomnice,

Město Albrechtice, Razová, Zátor, Petrov nad Desnou, Jeseník, Leskovice nad Moravicí i w Světlej. Nagrane tam teksty autorka poddała analizie językowej: fonetycznej i morfologicznej. Śledzi miarę występowania cech regionalnych jako części żywej, potocznej normy językowej. Szuka odpowiedzi na pytanie, jaki jest prestiż cech gwarowych. Książka jest uzupełniona tekstami młodej generacji.

***Myšlenky na zlomu tisíciletí. Thoughts for the New Millennium*, uspoř. Alena Mizerová, Jan Sedlák, Petr Dub, fot. Libor Tichý, Vysoké učení technické v Brně, Nakladatelství „Vutium”, Brno 2002, 301 s., ISBN 80-214-1872-9.**

W książce są publikowane rozważania znanych osobistości czeskiego świata intelektualistów, którzy nas prowadzą światem nauki i techniki na progu trzeciego tysiąclecia. XX wiek jest według Autorów wiekiem dobra i zła. Mnóstwo wynalazków, powstanie i wprowadzenie nowych technologii przesunęło granice ludzkiego poznania ku rozszyfrowaniu własnego genomu. Fotografie towarzyszące tekstom w artystyczny sposób przedstawiają „ducha czasu” – lustrzane odbicie w architektonicznych pierwiastkach. Poszczególne okresy XX wieku ukazują uogólnienia lub indywidualny sposób spojrzenia. Fotografie pochodzą z Brna i okolic. Znajdują się tutaj ciekawe rozważania m.in. Milana Jelínka, Ludvíka Kundery, Bedřicha Velického, Victora Miroslava Fica, Sir Franka Lampla, Petra Piřhy, Milana Uhde i wielu innych.

***Encyklopedický slovník češtiny*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2002, 604 s., ISBN 80-7106-484-X.**

Encyklopedyczny słownik zawiera najważniejsze problemy struktury i funkcjonowania języka czeskiego i jego opisu z punktu widzenia zarówno badań w kraju, jak i zagranicą. Jest przeznaczony nie tylko dla bohemistów, ale także dla innych filologów, kognitywnych psychologów, ponieważ porusza problemy ogólnojęzykoznawcze i kognitywne z punktu widzenia filologa, psychologa, socjologa, teorii komunikacji. Słownik nie ogranicza się do problemów współczesnej czeszczyzny, ani też nie opisuje jej z punktu widzenia jednej metodologii, chociaż ze względu na tradycję praskiej szkoły lingwistycznej dominuje tu strukturalizm. Wiele haseł zostało opracowanych za pomocą metodologii, często różnych koncepcji opisu. Praca jest dziełem kolektywu 65 naukowców z całego Czech.

***Čeština – univerzália a specifika*, red. Zdeňka Hladká, Petr Karlík, t. 1, Brno 1999, 130 s.; t. 2, Brno 2000, 192 s.; t. 3, Brno 2001, 347 s.; t. 4, Praha 2002, 369 s.**

Konferencja „Čeština – univerzália a specifika” powstała z myślą o przedyskutowaniu projektu przygotowywanego słownika *Čeština v jazykovědných pojmech*. Szło o znalezienie takiej postaci haseł słownikowych, które by proporcjonalnie uwzględ-

niały język czeski z punktu widzenia tzw. gramatyki uniwersalnej, jak również z punktu widzenia „parametryzacji” uniwersalno-gramatycznych zasad. Wraz z opisem niektórych podstawowych kategorii dochodziło do konieczności przedyskutowania dalszych zagadnień opracowania wspomnianego słownika. W ten sposób odbyły się już cztery konferencje. Na pierwszej przeważała tematyka teoretyczna, jak rozwój teoretycznego i metodologicznego opisu w czeskim językoznawstwie, gramatyka tradycyjna, kognitywna, logika w gramatyce, prawdopodobieństwo w opisie zjawisk językowych itd. W tomie drugim zwrócono uwagę na aspekt historyczny i typologiczny opisu języka oraz ukazano to na opisie nie tylko czeskiego w aspekcie diachronicznym, ale także innych języków słowiańskich czy europejskich. Tom trzeci obejmuje studia czeskich i zagranicznych bohemistów, którzy podnoszą aspekt języka czeskiego jako tego, którego analiza pozwala poznać język jako system, oraz artykuły, w których autorzy ukazują, że różne teorie języka jako specyficznie ludzka wiedza są konfrontowane z danymi, do których się dochodzi na podstawie analizy języka czeskiego. W tomie czwartym zaprezentowano artykuły, wykorzystujące najnowsze metody opisu języka, jak np. gramatykę kognitywną czy lingwistykę korpusową.

W każdym z tomów (dokładniej od tomu drugiego) znajdują się dwa rodzaje tekstów: pierwsze to referaty-dyskusje (dział *Forum*), odnoszące się do referatów wydrukowanych w poprzednich tomach, oraz referaty wygłoszone na konferencji (dział *Symposium*). Zarówno w przypadku pierwszych, jak i drugich poza tematycznymi tekstami znajdują się teksty wychodzące poza temat konferencji, jednak dotyczące opisu jednego ze zjawisk języka czeskiego z punktu widzenia diachronicznego lub synchronicznego.

Karel Kamiš, *Čeština a romština v českých zemích. Překonávání komunikačních bariér v multietnické společnosti*, Univerzita JEP v Ústí nad Labem, Ústí nad Labem 1999, 137 s., ISBN 80-7044-251-4.

Niniejsza praca jest analizą języka Romów, żyjących na terenie Republiki Czeskiej. Celem pracy jest opis konfrontatywny języka czeskiego i romskiego pod względem fonetycznym, morfologicznym, składniowym, graficznym i leksykalnym. Autor przedstawia problem z trzech punktów widzenia: historycznego, lingwistycznego i komunikacyjnego. Pierwszy ukazuje z historycznego punktu widzenia rozmieszczenie i migrację Romów na terenie ziem czeskich i Słowacji, częściowo także Węgier. Drugi obejmuje analizę lingwistyczną języka Romów i Czechów oraz ich konfrontację. Trzeci wydziela spektrum komunikacyjne języka czeskiego i romskiego, gwarową dyferencjację języka Romów, rozwiązywanie multietnicznych i multikulturowych barier w komunikacji oraz bazę komunikacji w czeskiej szkole na przełomie XX i XXI wieku, a także udział dyskursywnego i emocjonalnego symbolizmu w komunikacji ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji Romów, żyjących w Czechach.

Studie z korpusové lingvistiky, věd. red. František Čermák, Jana Klímová, Vladimír Petkovič, Nakladatelství Karolinum, Praha 2000, 529 s., ISBN 80-7184-893-X.

Celem tej publikacji jest dostarczenie do rąk odbiorcy podręcznika, przeglądu głównych gałęzi i kierunków, które dziś przedstawiają kierunek korpusowa lingwistyka. Ten kierunek badań wykracza poza tradycyjne ramy językoznawstwa. Książka stanowi wybór studiów (z jednym wyjątkiem), analiz i innych artykułów przednich znawców lingwistyki korpusowej, która rozwija się dziś najbardziej w krajach anglosaskich. Obejmuje ona trzy działy: *Korpusová lingvistika v rámci jiných oborů, Jazykový korpus (korpus, jeho struktura a výstavba, korpus a jeho typy, korpus a jeho anotace), Korpusová lingvistika (korpusová lingvistika a její metody a přístupy, analýza a vytěžování korpusu, některé aplikace a souvislosti korpusu, otevřené otázky a problémy korpusové lingvistiky)*.

Česká a polská emigrační literatura. Emigracyjna literatura czeska i polska, Sborník z mezinárodní vědecké konference, red. Libor Martínek, Martin Tichý, Slezská universita v Opavě, Opava 2002, 310 s., ISBN 80-7248-169-X.

Tom zawiera 35 referatów wygłoszonych podczas konferencji, zorganizowanej przez Instytut Bohemistyki i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Śląskiego w Opawie. Tom jest poświęcony utworom i ludziom, którzy musieli opuścić własny kraj, by móc pisać i publikować, aby uratować się przed więzieniem. Autorzy ukazują, że choć zjawisko jest podobne zarówno dla literatury czeskiej, jak i polskiej, to jednak w sposób zasadniczy się różni. Czechosłowacki reżim na trwale wprowadził do podświadomości wielu ludziom pogląd, że ten, kto wyemigrował, jest w większy lub mniejszy sposób zdrajcą narodu. Tymczasem w Polsce odejście z własnego kraju było traktowane jako wyraz niepoddania się panującemu reżimowi.